

LA FUNDACIÓ DEL COL·LEGI VALLDEMIÀ: UN PROJECTE D'ENSENYAMENT DE L'ELIT A MITJAN SEGLE XIX

Montserrat Gurrera i Lluch

En la segona meitat del segle XIX el Col·legi Valldeïa (inicialment de Catalunya) té molta rellevància en l'ensenyament de l'elit i l'emmarcarem dins el context català. Estem parlant de centres dissenyats especialment per a la classe benestant, en els quals es dona resposta a les seves necessitats formatives amb professors de prestigi i on la influència internacional és present en molts aspectes.¹

L'ENSENYAMENT A CATALUNYA A PRINCIPIS DEL SEGLE XIX

A Catalunya, el desenvolupament del sistema escolar es fa en el marc de l'estructura estatal i, seguint la seva tònica general, és lent i deficient durant tot el segle XIX. Malgrat el seu creixement, molts sectors de població queden sense rebre instrucció elemental i l'ensenyament secundari és molt minoritari.

Així mateix, la legislació és centralista i uniformadora, no té en compte les diferències culturals i lingüístiques ni l'adaptació a les dinàmiques econòmiques i socials. Els poders públics estan més preocupats pel control de l'ensenyament que per l'eficàcia i, en canvi, no tenen resolt el finançament. La manca d'atenció a la qualitat de l'ensenyament i els problemes econòmics són especialment importants a Catalunya, València i Balears, on l'escola pública no cobreix les necessitats instructives de la població i aquest buit afavoreix l'escola privada, sobretot, de les congregacions religioses, associacions i iniciatives privades laiques i particulars que donen resposta al major dinamisme de la societat civil.²

No obstant això, a principi de segle hem de destacar que a Catalunya s'introdueixen novetats pedagògiques i didàctiques que vénen de l'estranger: el mètode Pestalozzi i, posteriorment, el de Lancaster. El mètode Pestalozzi s'utilitza per primera vegada, a Espanya, a Tarragona. Entre 1803 i 1806 Voitel, soldat suís destinat a aquesta ciutat, obre una escola per a uns trenta fills dels soldats del seu regiment sense recursos econòmics i aplica aquest mètode. A més, actua com una escola normal que forma mestres que aniran a altres escoles. El 1806 obre el Real Instituto Pestalozziano de Madrid, sota la protecció de Godoy, que consolida la seva extensió, però el 1808 es clausura i els centres desapareixen ràpidament. A Barcelona també es comença a aplicar el mètode el mateix any a l'Escuela Real de Educación i perdura algun temps més que a Madrid.³

La introducció del mètode lancasterià en escoles privades de Barcelona es fa el 1820, dos anys després d'aplicar-se a Espanya, i té un gran èxit perquè atén molts alumnes a la vegada, però l'interès pel nou sistema decreix ràpidament i acaba desapareixent en pocs anys.

L'ensenyament de les classes benestants

En la Barcelona del segle XVIII, la formació dels nens de famílies nobles i d'elit segueixen ensenyaments particulars a casa amb preceptors (normalment són clergues o estudiants de facultats majors) o mestres que han constituït la Germandat de Sant Cassià.⁴ Existeix el Colegio Cordelles per a nobles, però desapareix a principis del segle XIX. Els estudis mitjans i, posteriorment, els de segon ensenyament, s'identifiquen amb les classes benestants.

L'ensenyament modern a Espanya comença amb la revolució liberal, però els canvis es gesten en el període il·lustrat, que és quan l'Estat intenta reintegrar-se a Europa. Llavors, per influència del racionalisme i de les noves idees econòmiques, es posa l'educació en el centre de les preocupacions polítiques, confiant que la instrucció augmentarà la producció i la riquesa, transformant les mentalitats i millorant les tècniques agràries i artesanes. Encara que no hi hagués un compromís concret de la Corona per a garantir el finançament de l'educació, es reclama de la noblesa i altres grups influents la seva col·laboració per a crear escoles i centres de formació de menestrals.⁵ Aquests inicis de modernització educativa coincideixen en què és necessari millorar l'educació, però els interessos

de la política oficial del despotisme il·lustrat i la dels grups burgesos del Principat són diferents, com també ho són les dinàmiques econòmiques i socials.

Els cercles burgesos comercials i industrials catalans volen un ensenyament que afavoreixi l'aplicació pràctica dels avanços científics, la introducció de procediments nous i millorar el comerç, i troben la resposta a les seves necessitats educatives en les escoles creades per la Junta de Comerç de Barcelona, que imparteixen formació tècnica superior a partir de 1769 i fomenten viatges a països europeus per ampliar la formació.⁶ L'elit té una educació que al llarg del segle passa progressivament d'impartir-se a nivell particular a atendre's en centres especials per a ella.

Durant la monarquia absolutista de Ferran VII (1814-1820 i 1823-1833) es posposa la modernització de les estructures educatives, llavors la iniciativa privada respon a les necessitats formatives, especialment en les zones urbanes i en les quals hi ha un gran desenvolupament industrial i comercial, essent en l'ensenyament privat on hi ha més diferències entre la situació de Catalunya i la resta de l'Estat espanyol. Amb la implantació definitiva del règim liberal el 1833, s'inicia la configuració del nou sistema escolar.

Les escoles privades són molt diverses, segons la classe social a la qual van dirigides i en els nivells elemental i superior té un paper molt rellevant l'Església. Entre les escoles religioses, sobresurten les dels escolapis, que han fundat centres educatius des del segle XVII en pobles de la Catalunya interior: Moià, Oliana, Balaguer, Puigcerdà, Igualada, en el segle següent a Mataró, amb internat per a nobles i famílies benestants, però no és fins al 1815 que ho fan a Barcelona, on també tenen internat, i creen nous col·legis a Sabadell i Calella. No obstant això, aquest ensenyament passa per èpoques que sofreix la supressió d'ordes religiosos i viuen una situació precària fins al Concordat de 1851.⁷

La burgesia té les seves pròpies escoles privades laiques, que van obrir durant la primera meitat del segle XIX: el Colegio Carreras té aprovació reial el 1835 i ofereix ensenyament elemental i secundari amb professors de prestigi, que també fan classes en l'institut de segon ensenyament i la Universitat; i, a partir de 1869, el Colegio de Ignacio Ramon Miró, que havia col·laborat amb Carreras i imparteix classes de pàrvuls, ensenyament primari elemental i superior, segon ensenyament, estudis mercantils i preparació per a entrar a la Universitat, amb un marcat pes de la religió catòlica i té un gran prestigi entre la burgesia barcelonina.

Com a col·legis propers a la ciutat comtal i també destinats a les classes benestants, trobem el Colegio Valldemia de Mataró, que és objecte d'aquest estudi, o el Colegio Terrasence de Terrassa, fundat el 1865 i dirigit pel reverend Anselm Ignasi Cabanes, que imparteix primer i segon ensenyament i està destinat a alumnes interns i externs, pertanyents a la classe noble i benestant tant de la vil·la, com de la província o estrangers, i que té un edifici propi als afores de la població.⁸

LA PLANIFICACIÓ DEL COL·LEGI VALLDEMIÀ

Com sabem, el segle XIX representa per a Mataró la seva transformació en una ciutat industrial i comercial basada en els vapors de les fàbriques tèxtils, i en la dècada dels cinquanta és una de les ciutats més pròsperes de Catalunya. Tot plegat, implica un creixement demogràfic que la porta a gairebé doblar la població i arribar als 20.000 habitants a finals de la centúria. Es desenvolupa la burgesia, es manifesta la Renaixença i l'educació mereix una atenció especial com a mitjà de transformació social per part de les autoritats locals i dels sectors influents.

A principi de segle hi ha un alt nivell d'analfabetisme en totes les classes socials, a excepció de les benestants, i la ciutat té una infraestructura educativa molt escassa, basada majoritàriament en el Col·legi de Santa Anna dels Pares Escolapis. La xarxa educativa es va construir paulatinament i a mitjan segle és bastant extensa, amb una majoria de centres d'ensenyament primari i comença a respondre a les noves necessitats dels sectors econòmics emergents. No obstant això, el 1860 encara tenim un 74% d'analfabetisme brut, un nivell d'escolarització molt baix (40% aproximadament) i un absentisme elevat a causa del treball infantil.

Els estudis mitjans a la ciutat s'inicien el 1604, quan el Consell de la Universitat de la vil·la paga un mestre de gramàtica⁹ i el manté fins que s'estableixen els Pares Escolapis el 1737, passant a tenir llavors dues aules, filosofia (com a estudi superior) i l'any següent el seminari o internat de nobles, destinat a nois membres de la noblesa o de famílies amb molts recursos econòmics, que està obert intermitentment fins al 1835 i reobre el 1857.¹⁰

Els primers anys del segle XIX Mataró té centres que imparteixen el que serà un grau equivalent al secundari: el Col·legi de Santa Anna dels Pares Escolapis que acabem de mencionar i els d'ensenyaments professionals, com l'Escola de Dibuix (que rep un ajut municipal) i l'Escola de Nàutica. Tots ells s'aniran adaptant als canvis que es van produint en els ensenyaments secundaris a partir, sobretot, de 1835, i es consoliden el 1845 amb el *Plan General de Estudios de Enseñanza Secundaria y Superior*.

A Mataró, la transformació definitiva de l'ensenyament secundari segueix la tònica general. En els centres privats en els quals s'imparteixen estudis generals, es fa evident la identificació d'aquests amb les classes benestants, mitjanes i dirigents, que les veuen com a preparació per a l'ensenyament universitari i, alhora, també representa obtenir una titulació per a exhibir socialment. Això es constata de múltiples maneres: en els reglaments es concreta que estan dirigits a aquestes classes socials, ofereixen un currículum molt complet, tenen serveis complementaris, internat, etc. Així mateix, divulguen mitjançant la premsa l'excel·lència dels ensenyaments que imparteixen, les seves excepcionals instal·lacions, l'àmplia oferta educativa i els bons resultats obtinguts pels alumnes en els exàmens.

Al llarg del segle es van crear centres de nivell secundari per a donar resposta a les noves necessitats educatives i socials i amb una estreta relació amb les noves classes mitjanes. Aquestes iniciatives sorgeixen tant d'institucions públiques com privades, i dins la legislació i les directrius que es van dictant. Es divideixen en dos tipus clarament diferenciats: d'estudis generals de segon ensenyament (Colegio de Cataluña-Valldemia a partir de 1855 i Colegio Mataronés, de 1863 a 1866; ambdós també imparteixen ensenyament primari) i d'estudis d'aplicació a les professions i formació professional, que estan diferenciats a partir de la *Ley de Instrucción Pública* de 1857 (Escola de Nàutica, de 1830 a 1850, Escola de Dibuix, a partir de 1815, ambdues reben ajut de la Junta de Comerç; i Escola de Música, de 1840 a 1868, de protecció municipal). En aquest sentit, s'ha de destacar que el 1869 Santa Anna és declarat establiment lliure d'ensenyament autoritzat per a segon ensenyament i que cap d'aquests centres està destinat a noies.

La gènesi del Colegio Valldemia i els seus elements internacionals

Com recordarem, Valldemia obre les seves portes com a Colegio de Cataluña i per la voluntat d'emprendre una actuació educativa de qualitat d'Hermenegild Coll de Valldemia, Pelegrí Ferrer Buxó i Ramon Cuspinera Figueras. Ho fan a Mataró, on han coincidit durant els seus estudis eclesiàstics als escolapis. Coll de Valldemia s'ordena sacerdot el 1834, Ferrer i Cuspinera no arriben a professar.¹¹

Arrel de la crema de convents i l'exclaustració de 1835, tots tres coincideixen en la seva voluntat d'anar a Cuba i el Dr. Palau els recomana al pare Cirilo Alameda, arquebisbe de Santiago, per fer-se càrrec del desenvolupament de l'ensenyament a l'illa.

Hermenegild Coll de Valldemia el 1836 obre i dirigeix el Liceo Calasancio a Puerto Príncipe, el 1843 dirigeix el Colegio de Santiago, a partir de 1845 exerceix diversos càrrecs eclesiàstics i al llarg dels anys que està a l'illa forma part de diverses institucions civils, com la Real Sociedad Patriótica de la Habana, Real Sociedad Económica del País, Comisión de Exámenes de Profesores Públicos, etc. En aquesta època visita els Estats Units i coneix els seus col·legis, fet que li serà d'utilitat posteriorment.

Pelegrí Ferrer i Ramon Cuspinera funden col·legis calassancis a Puerto Príncipe i Santiago de Cuba, essent-ne directors en diferents moments. Ambdós s'impliquen en les institucions de l'illa i Ferrer redacta els reglaments i programes de la carrera de mestre de primer ensenyament i intervé en la fundació de la Caja de Ahorros de Santiago; mentre que Cuspinera col·labora en revistes i diaris. Els centres que han dirigit tots tres tenen molt bons resultats i prestigi a l'illa.

El 1852, quan les circumstàncies polítiques i socials que els havien portat cap a Cuba han canviat i s'ha firmat el Concordat amb la Santa Seu, tots tres

decideixen retornar a la península, on pensen aplicar tota l'experiència de les Antilles, tant en la vessant pedagògicodidàctica com de direcció de centres. És per això que decideixen fundar un col·legi per als fills de les famílies de classes benestants i dirigents, com els que funcionen a l'estranger i dels quals a Espanya n'hi ha molt pocs.

La fundació del col·legi i la influència internacional

La direcció de l'escola i la redacció del prospecte estan a càrrec de Coll de Valldemia i es projecta construir un edifici de nova planta en els terrenys de mossèn Albas, propietat d'un oncle de Ferrer, i l'arquitecte és Jeroni Boada. En el disseny es tenen en compte tant l'experiència dels fundadors a Cuba com els coneixements de Coll de Valldemia d'educació en els Estats Units, i les característiques que tenen els millors col·legis europeus de renom que en aquest moment ha vist a Anglaterra, França, Bèlgica, Holanda i Alemanya. Es té en compte l'emplaçament, la distribució, l'organització, el programa, etc. i s'incorporen al seu projecte.¹²

Els objectius concrets de la fundació del col·legi són formar els fills de famílies de classes benestants, influents i nobles de Catalunya, Espanya i descendents d'espanyols a l'estranger, i ser com els que funcionen a l'estranger, ja que és on estudien aleshores els fills de les famílies més distingides. Sostenen que no és aconsellable enviar els nois a estudiar fora des de petits, perquè creuen que no els és bo ni en l'aspecte personal ni per a la nació, ja que en molts casos no s'eduquen amb un criteri catòlic ni s'afavoreix la identificació amb la nació. En aquest sentit, hem de precisar que la religió té un pes molt important, ja que hem de recordar que el director és eclesiàstic i els tres fundadors han fet estudis per a entrar en l'orde escolapi. El col·legi, en definitiva, pretén destacar per tenir unes bases cristianes, representar una renovació escolar i ser un internat.

Les instal·lacions són realment equiparables a les dels centres estrangers. El recinte és als afores de la ciutat i té una superfície de 23.144 m², amb diversos edificis i un gran pati de 17.363 m² amb parc, pòrtic de gimnàstica i picador, arbres fruiters, bosc, etc. Els edificis educatius ocupen 2.462 m², que corresponen a les dues plantes del destinat a les classes i l'internat, de 1.545 m² i amb totes les comoditats de l'època (llum, gas, etc.), més la casa del director, amb biblioteca i museu, de 917 m².¹³

El Colegio de Cataluña-Valldemia¹⁴ es funda el 1855 com a centre privat seglar, amb Hermenegild Coll de Valldemia com a director, Pelegrí Ferrer com a vicedirector i inspector de l'acadèmia, Jaume Squella com a primer prefecte i Ramon Cuspinera com a segon prefecte, a més de professors distingits i eminents en les seves àrees de coneixement.

El mes de setembre s'inaugura el col·legi i l'1 d'octubre s'inicien les classes amb quaranta alumnes, però com que l'edifici no està acabat, ocupen la casa

destinada al director, annexa a l'edifici de nova construcció.¹⁵ Les classes que s'imparteixen són de primer ensenyament, de preparació i de comerç. Els alumnes són tots pensionistes i paguen una mensualitat per a l'ensenyament i la manutenció, però el prospecte oficial, si bé ja està redactat, no s'imprimeix.

L'any següent ja s'edita el reglament i es distribueix per Catalunya i Espanya, amb l'objectiu de donar a conèixer el centre a les famílies de les classes altes i dirigents, així com d'espanyols residents a Cuba.¹⁶

El 1857, amb les classes de segon ensenyament consolidades, es converteix en el primer centre educatiu de la ciutat que té batxillerat. A partir de l'any següent ja s'anomena Colegio de Valldemia, en reconeixement a la popularitat que té el seu director Hermenegild Coll de Valldemia i en el tercer prospecte ja té aquest nom.¹⁷

Els mitjans que s'utilitzen per difondre els plantejaments pedagògics del centre ens han facilitat poder tenir informació d'aquests primers anys de dos aspectes complementaris:

- Els prospectes del col·legi, amb els aspectes pedagògicodidàctics.
- La premsa. La local ens informa de la projecció social que té i de les activitats que fan a la ciutat els fundadors, els mestres i els alumnes. La barcelonina divulga el funcionament, activitats i resultats del col·legi en l'àmbit català. També hi ha referències de premsa a nivell espanyol, en concret, de Madrid. El butlletí de l'escola conté la informació pedagògica adreçada als pares i tutors.

El primer període de constitució i difusió del centre, el considerarem acabat el 1861 amb l'edició del tercer prospecte. A partir de llavors, som partidaris que el col·legi es consolida i ja seria mereixedor d'un altre estudi.

ELS PLANTEJAMENTS PEDAGÒGICS, DIDÀCTICS I ORGANITZATIUS

L'organització pedagògica del centre, la coneixem a partir de documents que, en aquells moments, només tenen la minoria que pretenen una educació excel·lent i ho volen donar a conèixer: els prospectes educatius i la publicació periòdica del butlletí.

De 1855 a 1861 s'editen tres prospectes, corresponents als anys 1856, 1857 i 1861, que ens serveixen com a base per a dibuixar les bases pedagògiques, didàctiques i organitzatives del col·legi.¹⁸ En altres estudis ja ens hi hem referit i, com recordarem, tots tres tenen moltes similituds, mantenint dos apartats principals clarament diferenciats:

- Introducció: amb els principis educatius del col·legi, experiència educativa dels fundadors i organització de l'ensenyament.

- Reglament del col·legi amb l'organització dels professors, equip directiu, altre personal i alumnes.

A partir del 25 de desembre de 1868 el col·legi comença a editar el *Boletín del colegio de Valldemía* amb el subtítol de *Situado junto a la ciudad de Mataró, provincia de Barcelona*, de periodicitat trimestral (a principi i final de curs, Nadal i Pasqua de Resurrecció), passant a ser anual el 1878 i es publica fins al 1888. És d'una gran importància pel seu nou plantejament com a eina regular de comunicació amb les famílies, probablement és el primer butlletí escolar de la Península. Està escrit en castellà, amb un format de 40 x 27 cm i té quatre pàgines a dues columnes. En la portada hi ha un gravat amb la imatge panoràmica de l'edifici i el jardí i concreta les condicions d'admissió d'alumnes (edat, preus, ensenyaments que s'hi imparteixen, internat, etc.). El director és Terenci Thos i Codina, professor de l'escola i amb càrrecs directius. Bo i que s'edita en l'època de consolidació del centre, considerem que la informació que conté també és vàlida per als primers anys.

Els primers números de la publicació són especialment interessants, ja que detallen els serveis que ofereix el centre i complementen algunes de les informacions dels prospectes, que són més generals. En l'àmbit local no hi ha notícia d'una altra publicació escolar fins al 1880, quan s'edita *El colegial* del Col·legi de Santa Anna dels Pares Escolapis, però no se'n conserven exemplars.¹⁹

A partir de les dades que contenen els documents esmentats, podem extreure els plantejaments pedagògicodidàctics i organitzatius del centre, remarcant els que evidencien el seu projecte d'ensenyament de l'elit.

Objectius i pràctica educativa

L'ensenyament està adreçat a alumnes de Catalunya, la resta d'Espanya i ultramar, dins el context nacional.

Instrucció i educació literàries:

- Es vol que els alumnes destaquin en les seves professions i, per tant, des de primer ensenyament es pretén l'excel·lència.
- Els alumnes que fan el segon ensenyament es divideixen segons vulguin seguir la carrera comercial o les carreres científiques, civil, militar o eclesiàstiques. Per a seguir la carrera comercial hi ha matèries específiques d'economia, tenidoria de llibres i estudi de diverses llengües estrangeres (francès, anglès, alemany i italià). Per a la resta de carreres, a més de les llengües estrangeres, també s'estudia llatí, grec i els diversos rams de la filosofia. Es té cura especialment de l'oratoría com a element molt important en les relacions socials.
- Els plans d'estudis que es fan són els oficials.
- Els professors del centre són bons i de totes les matèries.

- Es disposa de gabinet de física, museu d'història natural, jardí botànic, instruments matemàtics, etc.
- Els cursos de filosofia del col·legi tenen validesa a la Universitat.
- Avaluació: el subdirector és l'inspector de l'acadèmia i inspecciona les classes (continguts, tracte personal, etc.), hi ha un llibre de registre per alumne, on consten les notes de la part literària i de conducta moral. Setmanalment hi ha un tribunal de valoració de la conducta dels alumnes.

Educació física:

- Forma part del pla d'ensenyament i es considera annexa a tota bona educació.
- Es fa equitació, natació i gimnàstica amb professors.

Educació social:

- Es fan representacions teatrals per treballar els modals i la soltesa dels gestos. Es fan tant en espanyol com en idiomes estrangers.
- Es fan classes de ball, i també ajuden la gimnàstica i l'equitació.
- Per a completar l'educació dels alumnes, també hi ha programes de dibuix, pintura i música.

El règim d'internat té unes normes molt específiques:

- Tots els alumnes són interns.
- Paguen una pensió de vint duros al mes, que inclou rentar, planxar i cura del vestit.
- L'aixovar que han de portar és llit de ferro segons el model del col·legi, màrfega, matalàs, coixí, sis llençols, quatre fundes de coixí, dues mantes de llana, cobertor de cotó, mosquitera de seda, sis camises de vestir, mocadors de butxaca, quatre camises de dormir, quatre gorres de dormir, uniforme del col·legi, dos vestits d'ús comú, quatre bruses clares, cinturó de gimnàstica, sis parells de mitjons, tres parells de sabates, quatre tovallons, una argolla de tovalló, sis tovalloles, coberts de plata amb ganivet, necesser i sac de nit.
- Si els alumnes no tenen família que resideixi a Mataró o Barcelona, han de tenir-hi un apoderat per parlar amb el col·legi.

Sortides de l'escola: per Nadal, Setmana Santa i estiu, ja que és internat.

En altres apartats no hi ha indicadors que està adreçat a l'elit i serien molt semblants als d'altres centres privats d'ensenyament secundari, si bé denoten un especial interès per cadascun d'ells i els desenvolupen:

- Mètode d'ensenyament: propi i basat més en el raonament que en la memòria.

- Instrucció i educació religioses: està en l'essència del col·legi.
- Instrucció i educació morals: la moral és l'evangèlica.
- Disciplina: s'aplica seguint un reglament interior i es basa en la moralitat i l'honra.
- Calendari escolar: de l'1 de setembre a mitjans de juliol.

Els programes de les matèries

Una visió aproximada del currículum escolar, la tenim a partir dels butlletins i, en concret, des del curs 1868-69.²⁰

Aquí ens fixarem en les matèries que només es fan en centres adreçats a l'elit i que complementen el currículum obligatori, com són les llengües estrangeres, estudis artístics i plàstics:

Idiomes:

Francès (amb tres classes: Primera: lectura, analogia, traducció, els verbs, negació i interrogació. Segona: els verbs, sintaxi, substantius, traducció directa i inversa, complements, participi i exercicis al dictat. Tercera: retòrica, el discurs, traducció i anàlisi crítiques.
Anglès: analogia, preposicions, article, nom i verb, frases comparatives i exercicis de traducció directa i inversa.

Estudis artístics:

Dibuix lineal: aplicació a les arts i a l'arquitectura.
Dibuix i pintura: estudi de la figura, dibuix del paisatge i dibuix a l'aquarel·la.
Solfeig: notes, compàs i lliçons dels mètodes d'Eslava i Calvó Puig.
Piano: mètode d'Hunten, exercicis de Krammer, nocturns de Leybach, Dohler i Lefebure Wely, nocturns i peces de Doria, Dohler i Chopin i obertures a quatre mans.

Exercicis plàstics (a partir de 1869):

Gimnàstica: exercicis preparatoris, marxes i salts, equilibris i exercicis en les paral·leles, escales, cordes, gronxador i trapezi.
Equitació: exercicis en el picador i passejos.

Els continguts de primer ensenyament, segon i estudis comercials pensem que no difereixen respecte a d'altres centres privats de la ciutat, però els seus professors són molt competents en les matèries que imparteixen i compten amb uns materials i recursos pedagògics molt complets. Reforça la nostra afirmació conèixer l'equip docent, que veurem en el proper punt.

L'equip docent i els alumnes

Un dels indicadors que ens fa evident que estem en un col·legi d'elit és que hi ha un Consell de direcció, sotsdirector, inspector, prefectes i sotsprefectes i dependents (patges, conserge, vigilant de nit, etc.), etc., a més de l'internat, que ja hem esmentat.

L'equip directiu està format pel director i el Consell. El director és Hermenegild Coll de Valldemia i el Consell està format per:²¹

- Pelegrí Ferrer és el sotsdirector i inspector de l'ensenyament del col·legi.
- Jaume Squella és el prefecte primer (només el 1856).
- Ramon Cuspinera és el prefecte segon (el 1856) i prefecte principal (a partir de 1857).

Dels professors tenim poques dades concretes, però sabem que es vetlla especialment perquè siguin especialistes en les matèries que imparteixen, essent sovint personalitats de relleu cultural. En concret són:

Primer ensenyament:

Amb els professors Josep Serrano, Pere Cabús, Pere Franquesa i Josep M. Pellicer.

Segon ensenyament:

Gramàtica castellana: amb el professor Josep Nurri, prevere.

Llatí: amb els professors Pere Massià, Josep Nurri, Josep Maria Pellicer i Josep Fornells, prevere.

Clàssics llatins i castellans: amb el professor Ramon Cuspinera.

Religió i història sagrada: amb el professor Josep Nurri, prevere.

Geografia: amb el professor Francesc d'Assís Galí, prevere.

Història universal i història d'Espanya: amb el professor Francesc d'Assís Galí, prevere.

Ètica i lògica: amb el professor Josep Fornells, prevere.

Aritmètica: amb els professors Joan Proubasta i Josep Maria Pellicer.

Àlgebra, geometria i trigonometria: amb el professor Joan Proubasta.

Física, història natural, fisiologia i higiene: amb el professor Bonaventura Ramentol.

Estudis comercials:

Càlcul mercantil i tenidoria de llibres: amb el professor Joan Proubasta.

Geografia i estadística comercial (a partir de 1869): amb el professor Josep Maria Pellicer.

Economia política i legislació de duanes (a partir de 1869): amb el professor Terenci Thos i Codina.

En concret, d'aquest període, la premsa local es fa ressò que:²²

- Terenci Thos i Codina és doctor en filosofia i dret, *Mestre del gai saber*, un dels líders de la Renaixença i diputat provincial. Exerceix de professor i sotsdirector del Col·legi Valldemia i dirigirà el seu butlletí.
- Josep M. Pellicer és historiador i arqueòleg, cursa les carreres de ciències i filosofia i lletres, a més d'estudiar idiomes, belles arts, arxivística i biblioteconomia.
- Mr. Brawn és professor d'alemany i coneix les llengües clàssiques llatina, grega i hebrea; i, de modernes, anglès, francès, italià i espanyol.

Quan obre el centre el 1855, ja hem dit que hi ha una quarantena d'alumnes pertanyents a les classes noble i benestant, però progressivament van augmentant i, si bé no tenim cap dada concreta dels primers anys, sabem que a principi d'octubre de 1859 viuen en el col·legi dues-centes persones, entre les quals s'inclou també el nombrós personal de servei i manteniment del centre (patges, conserge, vigilants, etc.).²³

Els alumnes dels primers anys provenen de tota la Península i d'Amèrica Llatina; aquests últims, majoritàriament de Cuba i de Puerto Rico, probablement pel renom que tenen els fundadors de la seva llarga estada a Cuba.

Bo i que no tenim noms concrets d'alumnes, la ressenya necrològica d'Hermenegild Coll de Valldemia diu:

«Los alumnos del colegio provienen de familias españolas y americanas, desde príncipes de sangre real, grandes y títulos del reino, altos dignatarios del Estado, hasta funcionarios públicos civiles y militares, propietarios, industriales, capitalistas, comerciantes y hombres de todas las carreras, que constituyen el nervio, la vida y la honra de nuestra nación y de las del continente americano».²⁴

D'aquesta primera època tenim notícia que és alumne de Valldemia un fill dels ducs de Montpensier i que van personalment a deixar-lo al col·legi el 30 d'octubre de 1857. La seva arribada a la ciutat és tot un esdeveniment. Posteriorment, i durant dos cursos (1870-71 i següent), també hi assisteix Fernando de Orleans i de Borbón, nét de Ferran VII.²⁵

Tenim constància dels alumnes que hi ha al centre del curs 1868-69 amb la seva procedència, i ens evidencia la projecció que té a nivell de l'Estat i ultramar. En concret, n'han entrat d'Antequera, Barcelona, Consolación del Sur, l'Havana, Madrid, Malgrat, Matanzas, Motril, Sabadell, Saragossa i Trinitat-Cuba. Pensem que aquestes dades són representatives dels anys tant anteriors com posteriors.²⁶

Del mateix curs, sabem que els antics alumnes del centre acaben els estudis i d'altres que s'han llicenciat o doctorat a la Universitat. Aquest fet, creiem que ve a reforçar i corroborar l'objectiu del col·legi sobre l'excel·lència de l'ensenyament que pretén donar: són doctors en la facultat de medicina, han acabat la carrera d'enginyer de camins, canals i ports, s'han llicenciat en filosofia i lletres, en dret, etc.²⁷

Activitats del col·legi de projecció ciutadana

Aquestes activitats ja s'inicien des de l'obertura del centre i tant la premsa local del moment com els plens municipals se'n fan ressò:²⁸

- Els alumnes distribueixen almoines entre els malalts de l'hospital per inculcar-los la caritat. El 1856 el director destina una quantitat perquè els alumnes la distribueixin a l'hospital i ells incrementen el donatiu amb diners propis.
- Durant la primavera se celebren els dies del senyor director i es toca música, es llancen globus aerostàtics i focs artificials.
- Els fundadors participen en les comitives de recepció de personalitats que visiten la ciutat i en juntes per demanar donatius. També reben visites de personatges importants de la reialesa, com els ducs de Montpensier.

En la dècada següent, ja en ple període de consolidació de Valldemia, la premsa local ens segueix oferint informacions sobre el centre, tant dels actes que organitza com dels quals participa:²⁹

- Entre les activitats que organitza i participa esmenta que els alumnes distribueixen almoines entre els malalts de l'hospital, se celebren diversos actes durant les festes del senyor director a la primavera amb vetllada literària, cants, exposicions de dibuix i lectura de discursos en diverses llengües; se celebren les festes del col·legi per la Mare de Déu de la Llum, amb l'assistència de molts familiars d'alumnes; durant les festes de Carnaval hi ha funcions teatrals en diversos idiomes, amb música i lectura de poemes, a les quals assisteixen familiars dels alumnes; se celebren festes literàries i musicals dels alumnes de sisè curs que marxen del col·legi; etc.
- Entre les activitats locals en les quals participa el col·legi, relaciona que els alumnes assisteixen a actes religiosos com les quaranta hores, la processó del Viàtic, etc.; el col·legi participa en l'Exposició Agrícola i Industrial de 1865 que se celebra a Mataró, on s'exposen animals dissecats; el col·legi col·labora amb l'Ajuntament comprant accions per adquirir els materials dels gabinets de física, química i història natural del Col·legi de Santa Anna dels Pares Escolapis el 1868, etc.

CONCLUSIÓ

En definitiva, hem constatat com el Col·legi Valldemia té unes característiques molt diferenciades de la majoria de centres educatius del moment, que el fan creditor que les famílies nobles, benestants i influents hi confiïn per responsabilitzar-se de l'ensenyament dels seus fills i no enviar-los a estudiar a l'estranger. Destaca en l'àmbit català i espanyol tenint, a més, unes bases cristianes, una pedagogia pròpia i ser un internat. Entre els centres catalans destinats a les classes

benestants burgeses i nobles, recordem que a Barcelona hi ha el Colegio Carreras des de 1835 i, posterior a Valldemia, el Colegio Terrasence a Terrassa des de 1865 i el Colegio de Ignacio R. Miró des de 1869.

La influència internacional del col·legi, la trobem en diversos moments. El primer és quan el 1835 els tres fundadors del col·legi Valldemia, que estan estudiant en el noviciat dels escolapis, marxen a Cuba arrel de l'exclaustració. Aquí desenvolupen l'ensenyament a l'illa, fundant i dirigint diversos col·legis calassancis en ciutats com Puerto Príncipe, Santiago o l'Havana, amb uns resultats educatius excel·lents i aconsegueixen un gran renom; a més, Hermenegild Coll visita col·legis dels Estats Units.

Una segona fase del procés d'internacionalització és quan el 1852 els futurs fundadors tornen a Espanya i s'estableixen a Mataró, després que les circumstàncies polítiques i socials han canviat i s'ha signat el Concordat amb la Santa Seu. La planificació i l'organització del centre es fan amb una visió internacional, amb l'ambició de ser excel·lent i de referència. Per això el seu director, Coll de Valldemia, visita els col·legis més prestigiosos de l'època a Anglaterra, França, Bèlgica, Holanda i Alemanya per incorporar idees al seu, que queden reflectides en la definició del projecte educatiu, el programa, l'organització, la ubicació, el disseny de l'edifici i dels jardins, la composició del claustre de professors, l'existència de personal auxiliar, la difusió del projecte a la premsa, etc.

Així doncs, Valldemia s'inscriu en la línia dels centres dirigits a la burgesia conservadora que existeixen a Barcelona i Terrassa, que, bo i sent seglars, tenen un marcat sentit religiós. Monés arriba a considerar el col·legi com un dels establiments d'ensenyament religiós més prestigiós de l'àmbit català. També és un exemple de la identificació de l'ensenyament mitjà i classe mitjana, des del punt de vista moderat i conservador, que s'inclina per un batxillerat humanista i clàssic amb la finalitat d'accedir a l'ensenyament universitari, però també està preocupat pels aspectes pràctics de les diverses disciplines i es té en compte la possibilitat de seguir la carrera comercial, com ciència aplicada i, per això, s'ofereixen matèries específiques.

Els alumnes del col·legi van augmentant progressivament; si bé en començar les classes el 1855 són quaranta, el 1888 ja han passat per les seves aules 1.111 nois, dels quals només trenta-sis són de Mataró. Tots són de classe benestant i dirigent (fills d'hisendats, industrials, comerciants, notaris, governants, etc.) i, sobretot, nobles de Catalunya, Espanya, Amèrica Llatina (majoritàriament de Cuba i Puerto Rico) i l'estranger. Els membres d'aquestes classes socials locals envien els fills al Col·legi de Santa Anna dels Pares Escolapis, però, progressivament, també van a Valldemia. Dels primers anys del col·legi, hi ha constància que hi assisteix un fill dels ducs de Montpensier (1857), membre de la reialesa.

A partir de 1861, quan comença el període de consolidació del centre, entre els alumnes que provenen de famílies més influents trobem Antoni Brusi, Manuel

Girona, Darius Romeu, Emili i Ernest de Sisternes o Josep Bofarull Palau (aquests últims, membres de famílies influents mataronines). Posteriorment, de 1870 a 1872, hi assisteix un nou membre de la reialesa, Fernando de Orleans i de Borbón, nét de Ferran VII.

Amb posterioritat al primer període del centre, al qual hem dedicat aquest estudi, se segueix potenciant la projecció internacional i, fins a final de segle, guanya dos medalles d'or en l'Exposició Universal de París corresponents als anys 1878 i 1900, aquest últim ja sota la direcció dels germans maristes.³⁰

Amb tot el que hem dit, estem convençuts que el col·legi contribueix al fet que Mataró sigui considerada en el segle XIX notable pels seus establiments escolars.³¹

NOTES

- 1.- Imatge. Font: *Prospecto del colegio de Cataluña situado junto a la ciudad de Mataró. Provincia de Barcelona bajo la advocación de Ntra. Sra. de la Luz. Director D. Hermenegildo Coll de Valdemia Pbro., Vice-director D. Pelegrín Ferrer, segunda edición.* Imprenta de José Abadal (Mataró 1857).
- 2.- BERNAT SUREDA GARCIA, «Revolució industrial, Renaixença i educació», *Pedagogia a Catalunya. Dos-cents cinquanta anys de les instruccions per a l'ensenyança de minyons de Baldiri Reixac. Cent anys de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.* Fundació Jaume I (Barcelona 1999), 16-17 i 24.
- 3.- JORDI MONÉS PUJOL-BUSQUETS, *El pensament escolar i la renovació pedagògica a Catalunya (1833-1938).* Edicions la Magrana (Barcelona 1977), 23-27. JOANA NOGUERA ARROM, «Pestalozzi i Tarragona: els orígens remots de la formació pedagògica a les escoles normals de l'Estat espanyol», *La formació inicial i permanent dels mestres. Actes de les XIII Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans.* Eumo (Vic 1997), 135-138.
- 4.- JAIME CARRERA PUJAL, *La universidad, el instituto, los colegios y las escuelas de Barcelona en los siglos XVIII y XIX.* Bosch (Barcelona 1957), 157-190. ALFREDO SAENZ-RICO URBINA, *Educación general en Cataluña durante el trienio constitucional (1820-1823).* Universitat de Barcelona, Facultat de Filosofia i Lletres (Barcelona 1973), 8-19.
- 5.- MONÉS, *El pensament escolar*, 8-15.
- 6.- La Junta de Comerç de Barcelona, per la seva importància, ha estat molt estudiada, i remetem a les seves monografies, entre les quals destaquen: JOSEP IGLESIAS, *L'obra cultural de la Junta de Comerç 1760-1847.* Rafael Dalmau (Barcelona 1969). JORDI MONÉS PUJOL-BUSQUETS, «Formació professional - desenvolupament econòmic: de l'etapa preindustrial a la creació d'una estructura estatal d'ensenyament tècnic», *Actes de les XIV Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans: La formació professional i les transformacions socials i econòmiques.* Ajuntament de Mataró (Mataró 1999), 29-46; i JORDI MONÉS, *L'obra educativa de la Junta de Comerç 1769-1851.* Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona (Barcelona 1987).

- 7.- Els escolapis, en la província catalana, el 1830, tenen 10 col·legis, 123 religiosos professors i 4.740 alumnes; el 1845 tenen 8 col·legis, 49 religiosos professors i 3.500 alumnes, i a partir de 1845 fins a 1883 hi ha una certa estabilitat.
JOAN FLORENSA PARÉS, *L'ensenyament a Catalunya durant el trienni liberal (1820-1823). El mètode dels escolapis*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Barcelona 1996), 162-175. MONÉS, *L'obra educativa*, 19 i 54-55 i *El pensament escolar*, 57-60, 69-74 i 76-77.
- 8.- *Colegio de primera y segunda enseñanza de Tarrasa. Reglamento*. Vda. Bassas (Barcelona 1867).
- 9.- JOAN GIMÉNEZ BLASCO, «Aspectes culturals d'una vila de l'Antic Règim. Mataró segle XVII», *I Sessió d'Estudis Mataronins*. Museu Arxiu de Santa Maria i Patronat Municipal de Cultura (Mataró 1985), 32.
- 10.- FLORENSA, *L'ensenyament a Catalunya*, 242-243. CLAUDIO VILÀ PALÀ, *Escuelas Pías de Mataró: su historial pedagógico*. Calatrava (Salamanca 1972), 48-49.
- 11.- MARGARIDA MUSSET ADEL, *El Colegio Valldemia de Mataró (1855-1888)*. Tesina. Universitat de Barcelona, Facultat de Pedagogia (Barcelona 1974), 71. TERCENCI THOS I CODINA, *Necrología del eminente orador sagrado D. Hermenegildo Coll de Valldemia. Pbro., predicador de S.M., y director del colegio de su nombre en la ciudad de Mataró*. Imprenta Barcelonesa (Barcelona 1877), 6-14. THOS, *Biografía de D. Pelegrín Ferrer*. F. Horta (Mataró 1891), 6-11. VILÀ, *Escuelas Pías*, 351. *125 aniversario del Colegio Valldemia*. Copisteria Castellà (Mataró 1981).
Centenario del Colegio Valldemia 1856-1956. Hermanos Maristas (Mataró 1956), 10-15. *Prospecto del Colegio de Cataluña situado junto a la ciudad de Mataró. Provincia de Barcelona bajo la adlocación de Ntra. Sra. de la Luz. Director D. Hermenegildo Coll de Valldemia Pbro., vice-director D. Pelegrín Ferrer*. Librería de D. Isidro Cerdá (Barcelona 1856), 14-15. *Boletín del Colegio de Valldemia*, núm. 20, 31 de maig de 1876. *El Semanario de Mataró*, núm. 26, 20 de juny de 1891.
- 12.- *125 aniversario*. VILÀ, *Escuelas Pías*, 45 i 491-496.
- 13.- JUAN MORAL BARRIO, *Història Viva. Maristes cent anys a Mataró*. Col·legi Maristes-Valldemia (Mataró 1988), 32. AMM. AH-223-1.
- 14.- Hem optat per anomenar-lo Colegio de Cataluña-Valldemia perquè, inicialment, té el nom de Cataluña, i no és fins al cap de tres anys que es coneix per Valldemia. Així, en els tres primers anys, l'anomenarem Colegio de Cataluña, mentre que posteriorment serà el Colegio Valldemia (no Colegio de Valldemia, perquè se l'anomena generalment sense la preposició *de*). AMM. Acords municipals de 19 de juny de 1855.
- 15.- MUSSET, *El Colegio Valldemia*, 45. THOS, *Necrología*, 14. *Boletín del Colegio de Valldemia*, núm. 29, desembre de 1882. *Diario de Barcelona*, 15 d'agost de 1855. *El semanario de Mataró*, núm. 42, 6 d'octubre de 1888.
- 16.- THOS, *Necrología*, 9-10.
- 17.- *Prospecto del Colegio de Valldemia*, 1861, 27. RAMON SALAS OLIVERAS, *Mataró i l'ensenyament*. Caixa d'Estalvis Laietana (Mataró 1962), 33. VILÀ, *Escuelas Pías*, 493.
- 18.- *Prospecto del colegio de Cataluña situado junto a la ciudad de Mataró. Provincia de Barcelona bajo la adlocación de Ntra. Sra. de la Luz. Director D. Hermenegildo Coll de Valldemia Pbro., vice-director D. Pelegrín Ferrer*. Librería de D. Isidro Cerdá (Barcelona 1856).

Prospecto del colegio de Cataluña situado junto a la ciudad de Mataró. Provincia de Barcelona bajo la advocación de Ntra. Sra. de la Luz. Director D. Hermenegildo Coll de Valdemia Pbro., vice-director D. Pelegrín Ferrer, segunda edición. Imprenta de José Abadal (Mataró 1857).

Prospecto del Colegio de Valldemía (antes de Cataluña) situado junto a la ciudad de Mataró, provincia de Barcelona bajo la advocación de Nuestra Sra. de la Luz. Director El Pbro. Doctor D. Hermenegildo Coll de Valldemía, Vice-director D. Pelegrín Ferrer, tercera edición. Imprenta de José Abadal (Mataró 1861).

MONTSERRAT GURRERA LLUCH, «El primer projecte educatiu del Col·legi Valldemia», *XXIII Sessió d'Estudis Mataronins. Comunicacions presentades. 2 de desembre de 2006* (Mataró 2007), 151-168.

- 19.- *Centenario del Colegio Valldemía 1856-1956*, Hermanos Maristas (Mataró 1956). FRANCESC COSTA OLLER, *La premsa a Mataró 1820-1980*, Caixa d'Estalvis Laietana (Mataró 1982), 46-69, 82-85 i 106. MONTSERRAT GURRERA LLUCH, «El butlletí del Col·legi Valldemía: un novel·lós mitjà de comunicació entre escola i famílies. Primers anys (1868-1869)», *XXVIII Sessió d'Estudis Mataronins. Comunicacions presentades. 19 de novembre de 2011* (Mataró 2012), 31-33. *Boletín del Colegio de Valldemía*, núms. 1, 2, 3 i 5: 25 de desembre de 1868; 28 de març, 31 de juliol i 25 de desembre de 1869.
- 20.- *Boletín del Colegio de Valldemía*, núms. 1, 2 i 3: 25 de desembre de 1868 i 28 de març i 31 de juliol de 1869.
- 21.- *Prospecto del Colegio de Cataluña, 1856, 14-15. Prospecto del Colegio de Cataluña, 1857, 16. Prospecto del Colegio de Valldemía, 1861, 16.*
- 22.- JAUME VELLVEHÍ ALTIMIRA, «Aproximació al perfil de l'obra de Terenci Thos i Codina», *XV Sessió d'Estudis Mataronins*. Museu Arxiu de Santa Maria, Patronat Municipal de Cultura (Mataró 1999), 43-45. *Revista Mataronesa*, núm. 9, 2 de març de 1856.
- 23.- AMM. Acords municipals de 5 d'octubre de 1859. THOS, *Necrología*, 9, 10 i 14. *El semanario de Mataró*, núm. 26, 20 de juny de 1891 i 42, 6 d'octubre de 1888.
- 24.- THOS, *Necrología*, 14.
- 25.- AMM. Acords municipals de 27 d'octubre i 10 de novembre de 1857. Patronat Municipal de Cultura de Mataró. *Bloc mataroní. Una manera de fer història*. Alta Fulla (Barcelona 1990), 305. *Prospecto del Colegio de Valldemía, 1861, 27*. MORAL, *Història Viva*, 80.
- 26.- *Boletín del Colegio de Valldemía*, núm. 1, 25 de desembre de 1868.
- 27.- *Boletín del Colegio de Valldemía*, núm. 3, 31 de juliol de 1869.
- 28.- AMM. Acords municipals de 27 d'octubre de 1857; 8 de novembre de 1859; i 12 d'agost de 1860. *Revista Mataronesa*, núms. 7 i 15, de 24 de febrer i 13 d'abril de 1856.
- 29.- *Crónica Mataronesa*, núm. 18, 2 de setembre de 1866; núms. 5, 9, 11, 14, 15, 25 i 26, 2 de febrer, 10 i 23 de març, 14 i 21 d'abril, 29 de juny i 7 de juliol de 1867; núms. 9, 11, 17, 27 i 31, 1 i 15 de març, 26 d'abril, 5 de juliol i 2 d'agost de 1868. *Revista Mataronesa*, núms. 6 i 10, 13 de març i 10 d'abril de 1864; núms. 5, 15, 21 i 41, 29 de gener, 2 d'abril, 7 de maig i 13 d'agost de 1865. COSTA, *La premsa a Mataró*, 40-52.
- 30.- MORAL, *Història Viva*, 81.
- 31.- MUSET, *El Colegio Valldemia*, 174-175.

BIBLIOGRAFIA

- CARR, Raymond. *España 1808-1939*. Ariel (Barcelona 1970).
- CARRERA PUJAL, Jaime. *La universidad, el instituto, los colegios y las escuelas de Barcelona en los siglos XVIII y XIX*. Bosch (Barcelona 1957).
- Centenario del Colegio Valldemia 1856-1956*. Hermanos Maristas (Mataró 1956).
- Colegio de primera y segunda enseñanza de Tarrasa. Reglamento*. Vda. Bassas (Barcelona 1867).
- COSTA OLLER, Francesc. *Mataró liberal 1820-1856. La ciutat dels burgesos i proletaris*. Caixa d'Estalvis Laietana (Mataró 1985).
– *La premsa a Mataró 1820-1980*, Caixa d'Estalvis Laietana (Mataró 1982).
- FLORENSA PARÉS, Joan. *L'ensenyament a Catalunya durant el Trienni liberal (1820-1823). El mètode dels escolapis*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Barcelona 1996).
- GIMÉNEZ BLASCO, Joan. «Aspectes culturals d'una vila de l'Antic Règim. Mataró segle XVII», *I Sessió d'Estudis Mataronins*. Museu Arxiu de Santa Maria i Patronat Municipal de Cultura (Mataró 1985).
- GURRERA LLUCH, Montserrat. «El butlletí del Col·legi Valldemia: un novedós mitjà de comunicació entre escola i famílies. Primers anys (1868-1869)», *XXVIII Sessió d'Estudis Mataronins. Comunicacions presentades. 19 de novembre de 2011* (Mataró 2012).
– «El primer projecte educatiu del Col·legi Valldemia», *XXIII Sessió d'Estudis Mataronins. Comunicacions presentades. 2 de desembre de 2006* (Mataró 2007).
- GUTIÉRREZ ZULOAGA, Isabel. *Historia de la educación*. Iter (Madrid 1960).
- JOBIT, Pierre. *Les éducateurs de l'Espagne Contemporaine*. Boccard (París 1936).
- MONÉS PUJOL-BUSQUETS, Jordi. *L'obra educativa de la Junta de Comerç 1769-1851*. Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona (Barcelona 1987).
– *El pensament escolar i la renovació pedagògica a Catalunya (1833-1938)*. Edicions la Magrana (Barcelona 1977).
- MORAL BARRIO, Juan. *Història viva. Maristes cent anys a Mataró*. Col·legi Maristes-Valldemia (Mataró 1988).
- MUSET ADEL, Margarida. *El Colegio Valldemia de Mataró (1855-1888)*. Tesina. Universitat de Barcelona, Facultat de Pedagogia (Barcelona 1974).
- NOGUERA ARROM, Joana. «Pestalozzi i Tarragona: els orígens remots de la formació pedagògica a les escoles normals de l'Estat espanyol», *La formació inicial i permanent dels mestres. Actes de les XIII Jornades d'Història de l'Educació als Països Catalans*. Eumo (Vic 1997).
- Patronat Municipal de Cultura de Mataró. *Bloc mataroní. Una manera de fer història*. Alta Fulla (Barcelona 1990).
- Prospecto del colegio de Cataluña situado junto a la ciudad de Mataró. Provincia de Barcelona bajo la advocación de Ntra. Sra. de la Luz. Director D. Hermenegildo Coll de Valdemía Pbro., vice-director D. Pelegrín Ferrer*. Librería de D. Isidro Cerdá (Barcelona 1856).

Prospecto del colegio de Cataluña situado junto a la ciudad de Mataró. Provincia de Barcelona bajo la advocación de Ntra. Sra. de la Luz. Director D. Hermenegildo Coll de Valdemía Pbro., vice-director D. Pelegrín Ferrer, segunda edición. Imprenta de José Abadal (Mataró 1857).

Prospecto del Colegio de Valldemía (antes de Cataluña) situado junto a la ciudad de Mataró, provincia de Barcelona bajo la advocación de Nuestra Sra. de la Luz. Director El Pbro. Doctor D. Hermenegildo Coll de Valldemía, Vice-director D. Pelegrín Ferrer, tercera edición. Imprenta de José Abadal (Mataró 1861).

SAENZ-RICO URBINA, Alfredo. *Educación general en Cataluña durante el trienio constitucional (1820-1823)*. Universitat de Barcelona, Facultat de Filosofia i Lletres (Barcelona 1973).

SALAS OLIVERAS, Ramon. *Mataró i l'ensenyament*. Caixa d'Estalvis Laietana (Mataró 1962).

SUREDA GARCIA, Bernat. «Revolució industrial, Renaixença i educació», *Pedagogia a Catalunya. Dos-cents cinquanta anys de les instruccions per a l'ensenyança de minyons de Baldiri Reixac. Cent anys de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana*. Fundació Jaume I (Barcelona 1999).

THOS I CODINA, Terenci. *Biografía de D. Pelegrín Ferrer*. F. Horta (Mataró 1891).
– *Necrología del eminente orador sagrado D. Hermenegildo Coll de Valldemía. Pbro., predicador de S.M., y director del colegio de su nombre en la ciudad de Mataró*. Imprenta Barcelonesa (Barcelona 1877).

VELLVEHÍ ALTIMIRA, Jaume. «Aproximació al perfil de l'obra de Terenci Thos i Codina», *XV Sessió d'Estudis Mataronins*. Museu Arxiu de Santa Maria, Patronat Municipal de Cultura (Mataró 1999).

VILÁ PALÁ, Claudio. *Escuelas Pías de Mataró: su historial pedagógico*. Calatrava (Salamanca 1972).

125 aniversario del Colegio Valldemia. Copisteria Castellà (Mataró 1981).

PREMSA PERIÒDICA

Boletín del Colegio de Valldemía, anys 1868, 1869, 1876 i 1882.

Crónica Mataronesa, anys 1866, 1867 i 1868.

Diario de Barcelona, any 1855.

El Semanario de Mataró, anys 1888 i 1891.

Revista Mataronesa, any 1856, 1864 i 1865.

DOCUMENTS DIVERSOS

Acords municipals (=AMM) de Mataró dels anys 1855, 1857, 1859, 1860.

Arxiu Municipal de Mataró (=AMM). Arxiu Històric (=AH). Lligall AH-223-1.